

สาธารณสุขมูลฐานโลกยุคใหม่

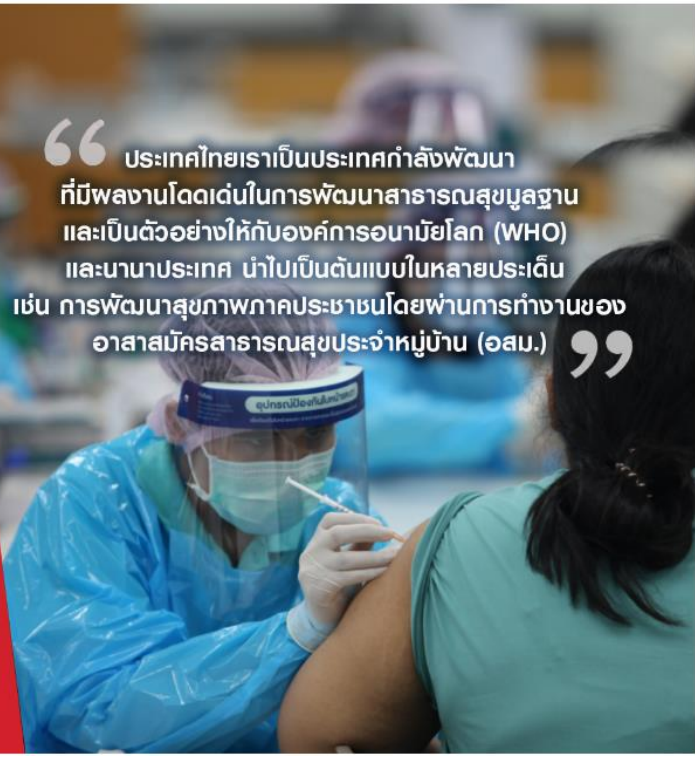
วันที่ 13 มิ.ย. 2564 เวลา 10:16 น.

“ปัญญาของแผ่นดิน”

- โดย รศ.ดร. นายแพทย์ภูติภค เตชาติวัฒน์
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
มหาวิทยาลัยมหิดล

“ประเทศไทยเราเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีผลงานโดดเด่นในการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน และเป็นตัวอย่างให้กับองค์การอนามัยโลก (WHO) และนานาชาติ นำไปเป็นต้นแบบในหลายประเด็น เช่น การพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนโดยผ่านการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)”

โดย รศ.ดร.นพ.ภูติภค เตชาติวัฒน์

เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ของทุกปี เป็น “วันบริการสาธารณะแห่งสหประชาชาติ” (United Nations Public Service Day) เพื่อให้ชาวโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ให้บริการประชาชน ซึ่ง "การมีสุขภาพดี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม" โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติ COVID-19 งานบริการสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) เพื่อการดูแลสุขภาพอนามัยโดยประชาชน เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน ด้วยการสนับสนุนของรัฐ กำลังเป็นที่พึ่งที่สำคัญยิ่งของประชาชนในยามนี้

ที่ผ่านมา เมื่อกล่าวถึงงานบริการด้านสาธารณสุขมูลฐาน ส่วนใหญ่จะนึกถึงงานบริการขั้นสองที่มีคุณภาพด้อยกว่าคุณภาพของงานบริการรักษาพยาบาลโดยทั่วไป ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ได้หมายถึง การให้บริการสุขภาพเบื้องต้นโดยภาคประชาชนสำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาเท่านั้น สาเหตุที่เข้าใจกันคลาดเคลื่อนนี้เกิดขึ้นเนื่องจากเรื่องสาธารณสุขมูลฐานในความเป็นจริงนั้นมีหลายแง่มุมที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งโดยหลักการ คือ ความต่อเนื่อง เชื่อมโยง และส่งต่อสู่บริการในระดับที่สูงขึ้นไป หรือบริการที่เกี่ยวข้องหากมีความจำเป็น เพื่อให้เกิดการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพด้วยความเป็นธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดระบบสุขภาพที่เข้มแข็ง โดยเป็นหลักการที่ทุกประเทศทั่วโลกควรต้องนำไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว

ประเทศไทยเราเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีผลงานโดดเด่นในการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน และเป็นตัวอย่างให้กับองค์การอนามัยโลก (WHO) และนานาชาติ นำไปเป็นต้นแบบในหลายประเด็น เช่น การพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนโดยผ่านการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยผ่านสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องสาธารณสุขมูลฐานที่แตกต่างกัน โดยมีองค์กรหลักที่ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุข คือ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ซึ่งดูแลประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพที่ยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม โดยมีงาน อสม. เป็นส่วนสำคัญในการให้บริการด้านสาธารณสุขมูลฐานในชุมชน ซึ่ง สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีส่วนสนับสนุนในการพัฒนาบทบาทของ อสม. ผ่านการจัดฝึกอบรม และการดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีบทบาทในการเป็นกรรมการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชาติในเรื่องของการพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานด้วย

นอกจากนี้ ในส่วนของ สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งโดยกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปีพ.ศ.2562 ที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนให้สามารถจัดการสุขภาพแบบพึ่งตนเองได้นั้น ผมได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิ โดยมีบทบาทในการร่วมพิจารณาจัดทำร่างแผนพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิ (พ.ศ.2563 - 2567) เพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ต่างๆ ทั้งในเรื่องการจัดบริการ การพัฒนาระบบสารสนเทศ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งได้ผ่านการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว

โดยส่วนตัวมองว่าในเรื่องระบบสุขภาพและบริการสุขภาพนั้น ประเทศไทยสามารถทำได้ดีพอสมควรแล้ว แต่ควรต้องสร้างความเข้มแข็งในเรื่องของวิชาการและการศึกษาเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานที่ยั่งยืนด้วย โดยในช่วงวิกฤติ COVID-19 ที่ผ่านมา สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ริเริ่มวิจัยเป็นครั้งแรกของประเทศไทย เรื่อง "การพัฒนาบทบาทของ อสม. เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน" ตลอดจนได้ริเริ่มพัฒนาหลักสูตร "เวชศาสตร์วิถีชีวิต" (Lifestyle Medicine) ขึ้นเพื่อผลักดันให้เกิดรูปแบบการบริการแบบใหม่ที่จะมุ่งปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ส่งเสริมสุขภาพแข็งแรงเพียงพอที่จะต่อสู้กับโรคอุบัติใหม่ต่างๆ นอกจาก

นี้ ยังได้ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักประสานงานสนับสนุนการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพะรองรับสังคมสูงวัย (สปสว.) จัดทำรายการ "3 วัยไล่โควิด" เผยแพร่ทาง YouTube โดยใช้พลังปัญญาของผู้สูงวัยมาแนะนำแนวทางและนโยบายเพื่อสนับสนุนให้เกิดการดูแลตัวเองเพื่อให้ปลอดภัยในช่วง วิกฤติ COVID-19 ตลอดจนจัดอบรมระยะสั้นออนไลน์นานาชาติเพื่อรับมือกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ฯลฯ

“ทุกประเทศทั่วโลกยอมรับว่าการสาธารณสุขมูลฐานเป็นพื้นฐาน และเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้ทุกประเทศทั่วโลกบรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Health Coverage) และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของโลก ซึ่งการสาธารณสุขมูลฐานในโลกยุคใหม่ มีความสำคัญโดยถือเป็นเครื่องมือ กลไก และหลักการอันเป็นบันไดขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ระบบสุขภาพของทุกประเทศมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ที่สำคัญที่สุด คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ให้เกิดเป็นเครือข่ายในการนำพลังของทุกคนมาร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาพที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนของประชาชนต่อไป สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล พร้อมเป็น “ปัญญาของแผ่นดิน” ในการเป็นหน่วยเลขานุการที่จะทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมต่อสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศดังกล่าว

เรียบเรียงโดย งานสื่อสารองค์กร กองบริหารงานทั่วไป สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล